

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบทางสุขภาพจากการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ประธานชุมชน และผู้นำชุมชนในเขตตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เลือกแบบเจาะจง จำนวน 11 คน และกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ตัวแทนของครัวเรือน จำนวน 349 ครัวเรือน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แนวคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งสร้างขึ้นโดยผู้วิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และนำไปทบทวนร่วมกับประชาชน ผู้นำชุมชนและนักวิชาการ จำนวน 18 คน สำหรับแบบสัมภาษณ์ได้นำไปหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .86 รวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และจัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาต่อประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปและจัดหมวดหมู่เนื้อหา ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลกระทบทางสุขภาพจากการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยา

1 ผลกระทบทางสุขภาพทางกาย

1.1 ผลกระทบทางสุขภาพทางกายด้านบวก ประชาชนเห็นว่าการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยาเป็นการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของกว๊านพะเยาให้ดีขึ้น มีสถานที่ที่เป็นลานกว้างบริเวณเขื่อนทำให้มีประชาชนมาออกกำลังกายที่กว๊านพะเยามากขึ้น และข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยา ทำให้มีสถานที่สำหรับประชาชนมาออกกำลังกายรอบกว๊านพะเยาเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 54.4 และ 38.1) ทางเดินเท้าในบริเวณเขื่อนรอบ ๆ กว๊านพะเยาเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ประชาชนจากอุบัติเหตุจากรถ (ร้อยละ 53.3 และ 35.5) ลดการเกิดอุบัติเหตุพลัดตกน้ำของประชาชน (ร้อยละ 51.9 และ 21.5) และทางรถจักรยานบริเวณเขื่อนรอบกว๊านพะเยาเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ประชาชนจากอุบัติเหตุจากรถ (ร้อยละ 49.9 และ 34.1)

1.2 ผลกระทบทางสุขภาพทางกายด้านลบ ประชาชนเห็นว่าการก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยามีผลทำให้ถนนแคบกว่าเดิมทั้งยังไม่มีระเบียบในการจอดรถ มีการจอดรถทั้งสองฝั่งถนนอาจเกิดอุบัติเหตุได้ และการที่มีประชาชนนำอาหารมารับประทานบนทางเดินเท้าและบริเวณพื้นหญ้าของเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยาทำให้มีการทิ้งขยะลงกว๊านพะเยา และข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การที่ประชาชนมาพักผ่อนบริเวณกว๊านพะเยามากทำให้มีรถยนต์มากขึ้น ได้รับมลพิษจากควัน ไอเสียรถยนต์เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 49.0 และ 15.5) พ่อค้าแม่ค้าบริเวณกว๊านพะเยาเพิ่มขึ้นทำให้มีขยะมากขึ้น (ร้อยละ 48.1 และ 22.6) ไม่มีระเบียบในการจอดรถบริเวณถนนรอบกว๊านพะเยาก่อให้เกิดอุบัติเหตุจราจรได้ง่าย (ร้อยละ 47.9 และ 16.9) และมีการทิ้งขยะลงสู่กว๊านพะเยาเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 43.6 และ 26.6)

2 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตใจ

2.1 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตใจด้านบวก ประชาชนเห็นว่า การก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยาทำให้ทัศนียภาพของกว๊านพะเยาสวยงาม มีความเป็นระเบียบ ประชาชนที่มาเที่ยวหรือมาพักผ่อนมีความพอใจและรู้สึกสบายใจ ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การมีเขื่อนกั้นตลิ่งทำให้บรรยากาศบริเวณกว๊านพะเยาสดชื่นขึ้น (ร้อยละ 52.7, และ 7.5) ทัศนียภาพของกว๊านพะเยาสวยงามขึ้น (ร้อยละ 47.6 และ 40.1) มีผลทำให้ประชาชนมาพักผ่อนที่กว๊านพะเยาเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 59.0 และ 28.1) ทำให้ประชาชนผู้ที่มาเที่ยวพักผ่อนสามารถสัมผัสกว๊านพะเยาได้ใกล้ชิดมากขึ้น (ร้อยละ 59.3 และ 22.9) และพอใจที่ได้เห็นทิวทัศน์จากกว๊านพะเยาในมุมอื่น ๆ ที่สวยงามขึ้น (ร้อยละ 56.7 และ 28.4)

2.2 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตใจด้านลบ ประชาชนรู้สึกไม่พอใจที่มีการรวมกลุ่มมั่วสุมของวัยรุ่นและรวมกลุ่มดื่มสุราที่บริเวณทางเดินเท้า หรือพื้นที่ส่วนที่ปลูกหญ้า โดยเฉพาะในเวลากลางคืนมากขึ้นกว่าเดิม และไม่พอใจต่อความไม่เป็นระเบียบในการจอดรถที่มีการจอดรถไว้ทั้งสองฝั่งถนน ทำให้ทางเดินรถแคบ ทั้งนี้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า มีความรู้สึกหงุดหงิดที่การจราจรติดขัดบริเวณถนนชายกว๊าน โดยเฉพาะในตอนเย็น (ร้อยละ 48.7 และ 18.9) กังวลใจที่เห็นวัยรุ่นมารวมกลุ่มกันเนื่องจากเกรงว่าจะมีการมั่วสุมหรือทะเลาะวิวาทกัน (ร้อยละ 43.6 และ 37.2)

3 ผลกระทบทางสุขภาพทางสังคม

3.1 ผลกระทบทางสุขภาพทางสังคมด้านบวก ประชาชนเห็นว่าการก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยาเป็นการพัฒนากว๊านพะเยา ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามมากขึ้น มีส่งผลโดยตรงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทำให้มีรายได้เข้าสู่จังหวัดเพิ่มขึ้น และยังมีผลต่อการจัดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ของจังหวัดพะเยา ซึ่งมักจะใช้

สถานที่บริเวณกว๊านพะเยาเป็นสถานที่จัดงานมีความสะดวกมากขึ้น ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า เชื้อกันตลิ่งกว๊านพะเยามีผลทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจังหวัดพะเยาเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 49.9 และ 33.0) ทำให้จำนวนพ่อค้าแม่ค้าบริเวณกว๊านพะเยาเพิ่มขึ้นประชาชนมีรายได้มากขึ้น (ร้อยละ 54.2 และ 19.5) ส่งเสริมให้ครอบครัวมีกิจกรรม เช่น ไปพักผ่อนหรือออกกำลังกายที่กว๊านพะเยาร่วมกัน (ร้อยละ 51.3 และ 42.4) และมีผลดีต่อการส่งเสริม การจัดกิจกรรม ประเพณีท้องถิ่น เช่น งานแข่งเรือ งานลั่นจี่ งานบวงสรวงพ่อขุนงำเมือง งานลอยกระทง งานสงกรานต์ งานแห่เทียนพรรษา (ร้อยละ 48.7 และ 42.1)

3.2 ผลกระทบทางสุขภาพทางสังคมด้านลบ ประชาชนเห็นว่าผลจากการก่อสร้างเขื่อนกว๊านพะเยา ทำให้มีลานกว้างบริเวณตัวเขื่อนส่งผลให้มีการมั่วสุมของวัยรุ่นและรวมกลุ่มดื่มสุราที่บริเวณกว๊านพะเยาเพิ่มมากขึ้น ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า เชื้อกันตลิ่งกว๊านพะเยาทำให้เกิดสถานที่ที่เป็นแหล่งมั่วสุมรวมกลุ่มของวัยรุ่น (ร้อยละ 43.8 และ 29.5) เชื้อกันตลิ่งกว๊านพะเยาทำให้เกิดสถานที่ที่เป็นจุดนัดพบของวัยรุ่นมาทะเลาะวิวาทกัน (ร้อยละ 39.5 และ 32.4) แต่ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นในลักษณะไม่แน่ใจ คือเชื้อกันตลิ่งกว๊านพะเยามีผลทำให้จำนวนปลาในกว๊านพะเยาน้อยลงทำให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพประมงลดลง (ร้อยละ 41.0) และเชื้อกันตลิ่งกว๊านพะเยามีผลทำให้ปัญหาอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 33.8)

4 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตวิญญาณ

4.1 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตวิญญาณด้านบวก ประชาชนเห็นว่ากว๊านพะเยาเป็นเอกลักษณ์ เป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัดพะเยา และเป็นความภาคภูมิใจของคนพะเยา ในการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยาครั้งนี้ ประชาชนมีความภาคภูมิใจที่กว๊านพะเยาได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้น ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า รู้สึกยินดีที่กว๊านพะเยาอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพะเยาได้รับการพัฒนาให้สวยงามขึ้น (ร้อยละ 49.9 และ 44.7) รู้สึกภาคภูมิใจที่เขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยาทำให้กว๊านพะเยาสวยงามเป็นที่เชิดหน้าชูตาคนพะเยา (ร้อยละ 49.6 และ 40.1) ทั้งนี้เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า รู้สึกภาคภูมิใจที่กว๊านพะเยาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญขึ้น (ร้อยละ 50.4 และ 37.5)

4.2 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตวิญญาณด้านลบ กลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนประชาชนจากเวทีนำเสนอผลการศึกษาเห็นว่าก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยา ทำให้สูญเสียภาพของความเป็นธรรมชาติที่สวยงามและประทับใจดังเช่นอดีตไป โดยเห็นว่าก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยาในครั้งนี้ลักษณะเป็นคอนกรีต ทำให้ดูแข็งกระด้าง ทำลายภาพอันเป็นธรรมชาติเดิมของกว๊านพะเยา และยังทำให้อากาศร้อนมากในเวลากลางวัน แตกต่างจากข้อมูลจาก

แบบสัมภาษณ์ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยว่า เชื้อนกมันต์ถึงกว๊านพะเยาทำให้สูญเสียภาพของวิถีชีวิตเดิมของกว๊านพะเยา (ร้อยละ 36.7) และการที่ผู้คนมาพักผ่อนบริเวณกว๊านพะเยามากขึ้น ทำให้ขาดความสวยงามตามธรรมชาติบริเวณกว๊านพะเยา (ร้อยละ 36.4) และพึงพอใจกับสภาพแวดล้อมของกว๊านในอดีตมากกว่าปัจจุบัน (ร้อยละ 35.0) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจว่าการที่มีเชื้อนกมันต์ถึงกว๊านพะเยาทำให้ขาดความสงบและความเป็นส่วนตัวของผู้ที่อยู่อาศัยใกล้เคียง ๆ บริเวณกว๊านพะเยา (ร้อยละ 31.8)

อภิปรายผลการศึกษา

1. ผลกระทบทางสุขภาพทางกาย

1.1 ผลกระทบทางสุขภาพทางกายด้านบวก ประชาชนเห็นว่าการก่อสร้างทางเดินเท้าและทางรถจักรยานในบริเวณเขื่อนรอบ ๆ กว๊านพะเยา ช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ประชาชนจากอุบัติเหตุจากรถ ลดการเกิดอุบัติเหตุพลัดตกน้ำและมีสถานที่สำหรับประชาชนมาออกกำลังกายรอบกว๊านพะเยาเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของบริษัทแอสตีคอนคอร์ปอเรชั่นจำกัด (2542, หน้า 4,15) เรื่องการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นและศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนากว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณรอบกว๊านพะเยาทำให้มีสถานที่เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย และจากการศึกษาของอัญชุลีชัยจรรย์พันธุ์ (2543, หน้า 44) เรื่องการประเมินมูลค่าประโยชน์ของแหล่งนันทนาการกว๊านพะเยากลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพะเยาที่มาพักผ่อนบริเวณกว๊านพะเยาจำนวน 200 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างเดินทางมาที่กว๊านพะเยาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 76.0 เพื่อออกกำลังกาย ร้อยละ 10.5 ตามลำดับ ประกอบกับการที่หน่วยงานภาครัฐมีนโยบายในการส่งเสริมการออกกำลังกาย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา, 2545, หน้า 3) จึงเป็นส่วนสนับสนุนและกระตุ้นให้ประชาชนออกกำลังกายเพิ่มมากขึ้น

1.2 ผลกระทบทางสุขภาพทางกายด้านลบ ประชาชนเห็นว่าการที่ประชาชนมาพักผ่อนและรับประทานอาหารบริเวณเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยา ทำให้มีการทิ้งขยะลงสู่กว๊านพะเยาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การมีพ่อค้าแม่ค้าเพิ่มขึ้นทำให้มีขยะมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมนัส สุวรรณ (2534, หน้า 28) เรื่องกว๊านพะเยานิเวศวิทยาและศักยภาพในการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านรอบกว๊านพะเยา จำนวน 202 คน พบว่าการมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวกว๊านพะเยามากขึ้นจะทำให้เกิดปัญหา เช่น ความสกปรกกับตัวกว๊านและบริเวณรอบ ๆ กว๊านพะเยา และการศึกษาของบริษัททิมคอนซัลติงเอนจิเนียริ่งจำกัด

เลขหมู่.....๑๗.๕.๖.๖.....

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(2541, หน้า 4,15) เรื่องการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการออกแบบเบื้องต้น การปรับปรุงหนองเลี้ยงทราย จังหวัดพะเยา พบว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหากไม่มีการควบคุมอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะด้านการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆอาจทำให้เกิดปัญหาตามมาได้ ทั้งนี้สภาพของกว๊านพะเยาหลังการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยาเสร็จพบมีเศษขยะ ขวดเหล้า ขวดเบียร์ ขวดเครื่องดื่มบำรุงกำลัง ถุงพลาสติก ตามริมตลิ่งกว๊านพะเยา (วิมล ปิงเมืองเหล็ก, 2546, หน้า 5) ซึ่งขยะมูลฝอยเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งพาหะนำโรค เช่น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของหนู และแมลงวัน ก่อให้เกิดเหตุรำคาญและความไม่น่าดู (วีรวัฒน์ ประเสริฐ, 2540, หน้า 101-102) จากการนำเสนอผลการศึกษาคู่ต่อประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง มีความเห็นว่า การที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบบริเวณกว๊านพะเยารวมทั้งถังรองรับขยะมีจำนวนน้อย จึงมีคนทิ้งขยะลงในกว๊านพะเยาและบนบริเวณตัวเขื่อน นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่า เขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยาทำให้ถนนแคบ และการจราจรบริเวณถนนรอบกว๊านพะเยาไม่มีระเบียบก่อให้เกิดอุบัติเหตุจราจรได้ง่าย ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของบริษัท แอสติคอน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (2542, หน้า 4,15) เรื่องการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นและศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากการพัฒนากว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์กว๊านพะเยาจะทำให้การจราจรเป็นไปอย่างมีระบบมากขึ้น และการศึกษาของสว่างวิทย์ สุทธิหลวง (2538, หน้า 89) เรื่องทัศนคติของประชาชนที่มีต่อแผนพัฒนากว๊านพะเยา กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 202 คน เป็นประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพะเยาจำนวน 101 คน และประชาชนนอกเขตเทศบาลเมืองพะเยา จำนวน 101 คน พบว่าการพัฒนาปรับปรุงถนนชายกว๊านทำให้การจราจรคล่องตัว ก่อให้เกิดความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย ปลอดภัยต่อการใช้รถใช้ถนน อาจอธิบายได้ว่าการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยาเพิ่งดำเนินการเสร็จ สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดพะเยายังไม่ได้ส่งมอบงานการก่อสร้างให้กับเทศบาลเมืองพะเยา จึงยังไม่มีผู้รับผิดชอบในการจัดระเบียบในการใช้ประโยชน์ของเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยา โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้รถใช้ถนนบริเวณกว๊านพะเยา ทำให้เกิดปัญหาความเป็นระเบียบในการจราจร

2. ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตใจ

2.1 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตใจด้านบวก ประชาชนเห็นว่าการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยาทำให้ทัศนียภาพ บรรยากาศบริเวณกว๊านพะเยาสวยงาม และสดชื่นขึ้น ทั้งยังสามารถสัมผัสกว๊านพะเยาได้ใกล้ชิดและเห็นกว๊านพะเยาในมุมอื่น ๆ ที่สวยงามขึ้น มีผลให้ประชาชนมาพักผ่อนที่กว๊านพะเยาเพิ่มขึ้นและรู้สึกสบายใจที่มาพักผ่อนที่กว๊านพะเยา สอดคล้องกับการศึกษาของมนัส สุวรรณ (2534, หน้า 28) เรื่องกว๊านพะเยานิเวศวิทยาและศักยภาพในการ

พัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดบ้านพะเยา จำนวน 166 คน พบว่าสิ่งที่นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุดคือทัศนียภาพและความงดงามตามธรรมชาติของวัดบ้านพะเยา จากการศึกษาของบุญลือ คะเชนทร์ชาติ (<http://www.seub.ksc.net/econews/feb-43/kt-090243-2.htm>, 20 เมษายน 2546) เรื่องการประเมินคุณค่าด้านสุนทรียภาพเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณวัดบ้านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างคือประชากรที่อาศัยอยู่รอบ ๆ บริเวณวัดบ้านพะเยา จำนวน 330 คน และนักท่องเที่ยว 120 คน พบว่าวัดบ้านพะเยามีลักษณะภูมิทัศน์แบบเปิดโล่ง อากาศเย็นสบายและถ่ายเทได้สะดวก ประชาชนใช้พื้นที่รอบ ๆ วัดบ้านพะเยาเป็นจุดชมวิว และทัศนียภาพพื้นน้ำ ภูเขา รวมทั้งสถาปัตยกรรมของวัดวาอารามที่เรียงรายอยู่รอบวัดบ้านพะเยา ซึ่งในช่วงเวลาเย็นบริเวณวัดบ้านพะเยาจะมีทัศนียภาพสวยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเอื้ออิสรา หงส์หิรัญ (2544, หน้า 145) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการวัดบ้านพะเยาและพื้นที่โดยรอบ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 391 คน เป็นประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพะเยาจำนวน 164 คน และประชาชนนอกเขตเทศบาลเมืองพะเยา จำนวน 227 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่าวัดบ้านพะเยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ การเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพโดยรวมและพื้นที่โดยรอบของวัดบ้านพะเยาในปัจจุบันเป็นไปได้ในทางที่ดีขึ้น

2.2 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตใจด้านลบ ประชาชนเห็นว่าการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งวัดบ้านพะเยามีผลให้ประชาชนมาพักผ่อนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้จำนวนรถยนต์เพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้มีการจอดรถทั้งสองฝั่งถนน ดูไม่เป็นระเบียบและทำให้ช่องทางเดินรถแคบลง รู้สึกหงุดหงิดต่อการจราจรติดขัดบริเวณถนนชายกว๊าน โดยเฉพาะในตอนเย็น จากการศึกษาของบุญลือ คะเชนทร์ชาติ (<http://www.seub.ksc.net/econews/feb-43/kt-090243-2.htm>, 20 เมษายน 2546) เรื่องการประเมินคุณค่าด้านสุนทรียภาพเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณวัดบ้านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าในช่วงเวลาเย็นบริเวณวัดบ้านพะเยาจะมีทัศนียภาพสวยที่สุด ทำให้บริเวณวัดบ้านพะเยามีประชาชนมาพักผ่อนหย่อนใจจำนวนมาก บางคนใช้สถานที่บริเวณวัดบ้านพะเยาเป็นที่นัดพบปะเพื่อนฝูง และใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกาย (สว่างวิทย์ สุทธิหลวง, 2538, หน้า 50) และการศึกษาของอัญชุลี ชัยจำรูญพันธ์ (2543, หน้า 43-45) เรื่องการประเมินมูลค่าประโยชน์ของแหล่งนันทนาการวัดบ้านพะเยา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 85.5 จะเดินทางมาเที่ยวพักผ่อนวัดบ้านพะเยาในช่วงเย็น ส่วนใหญ่จะเดินทางมาโดยรถจักรยานยนต์ร้อยละ 58.0 และมาโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 29.5

ประชาชนรู้สึกกังวลใจที่เห็นวัยรุ่นมารวมกลุ่มกันเพราะเกรงว่าจะมีการมั่วสุมหรือทะเลาะวิวาทกันนั้น อาจเนื่องมาจากการที่วัดบ้านพะเยาเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพะเยา เป็นสิ่งที่

เช็ดหน้าขูตาของจังหวัดพะเยา ประชาชนมีความผูกพัน ความรู้สึกรักและหวงแหนกว๊านพะเยา (สว่างวิทย์ สุทธิหลวง, 2538, หน้า 50) การที่ได้รับทราบหรือเห็นการมั่วสุมหรือการทะเลาะวิวาท ในกลุ่มวัยรุ่นบริเวณกว๊านพะเยาอยู่เป็นระยะ ๆ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกกังวลใจ

3. ผลกระทบทางสุขภาพทางสังคม

3.1 ผลกระทบทางสุขภาพทางสังคมด้านบวก ประชาชนเห็นว่าการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยามีผลทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจังหวัดพะเยาเพิ่มขึ้น ทำให้มีรายได้เข้าสู่จังหวัดพะเยาเพิ่มขึ้น ทำให้ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปพักผ่อนหรือออกกำลังกายที่กว๊านพะเยาร่วมกัน และทำให้การจัดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ มีความสะดวกขึ้น เนื่องจากมีสถานที่ที่เป็นลานกว้างบริเวณริมกว๊านพะเยาที่สามารถรองรับประชาชนที่มาร่วมงาน สอดคล้องกับการศึกษาของบริษัททีมคอนซัลติงเอ็นจิเนียริ่งจำกัด (2541, หน้า 4,16) เรื่องการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการออกแบบเบื้องต้นการปรับปรุงหนองเล็งทรายจังหวัดพะเยา ที่เห็นว่าโครงการในลักษณะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดการลงทุนตามมา เช่น การค้าขายกิจกรรมทำของที่ระลึก ซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชน และจากการศึกษาของบริษัทแอสดีคอนคอร์ปอเรชั่นจำกัด (2542, หน้า 4,15) เรื่องการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นและศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนากว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์กว๊านพะเยาทำให้มีลานเอนกประสงค์ไว้ใช้ในงานพิธีต่าง ๆ และยังมีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเกิดการหมุนเวียนของเงินในจังหวัดพะเยามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาของสุรีย์ บุญญานุพงศ์ (อ้างใน บุญบา สิทธิการ, 2544, หน้า 37) เรื่องผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวกรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2539 พบว่าประชาชนในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวจะมีรายได้เพิ่มขึ้น และจากการศึกษาของอัญชุลี ชัยจรรย์พันธุ์ (2543, หน้า 46) เรื่องการประเมินมูลค่าประโยชน์ของแหล่งนันทนาการกว๊านพะเยา พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 29 มีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากว๊านพะเยา คือ เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม ร้อยละ 51.0 ค่าขนม ร้อยละ 29.4

3.2 ผลกระทบทางสุขภาพทางสังคมด้านลบ ประชาชนเห็นว่าการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งกว๊านพะเยาทำให้เกิดสถานที่ที่เป็นแหล่งมั่วสุมรวมกลุ่มของวัยรุ่น และเป็นจุดนัดพบของวัยรุ่นมาทะเลาะวิวาทกัน สอดคล้องกับการศึกษาของมนัส สุวรรณ (2534, หน้า 23) เรื่องกว๊านพะเยานิเวศวิทยาและศักยภาพในการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยศึกษาในประชาชนที่มาเที่ยวกว๊านพะเยาจำนวน 166 คน พบว่าผู้ที่มาเที่ยวมากที่สุดมีอายุระหว่าง 18 - 23 ปี และการศึกษาของอัญชุลี ชัยจรรย์พันธุ์ (2543, หน้า 43) เรื่องเดิม พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มาเที่ยวกว๊านพะเยา ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21 - 30 ปี ร้อยละ 33.0 และอายุต่ำกว่า 21 ปี ร้อยละ 25.0

ตามลำดับ เนื่องจากเขื่อนกั้นตลิ่งกว้างพะเยาเป็นลานกว้างประกอบด้วยบริเวณที่เป็นทางเดินเท้า และบริเวณที่ปลูกหญ้า ซึ่งสามารถใช้เป็นที่พบปะสังสรรค์กัน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงความเห็นในลักษณะไม่แน่ใจว่า เขื่อนกั้นตลิ่งกว้างพะเยามีผลทำให้จำนวนปลาในกว้างพะเยาน้อยลง ทำให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพประมงลดลง เนื่องจากปริมาณปลาที่ลดลงของกว้างพะเยามีสาเหตุจากหลาย ๆ ปัจจัย ได้แก่ 1) จากการสร้างทำนบกั้นน้ำแม่อิง การสร้างฝายกั้นแม่น้ำอิง การสร้างบันไดปลาโจน ทำให้ปลาจากแม่น้ำอิงไม่สามารถขึ้นมาวางไข่บริเวณต้นน้ำและกว้างพะเยาได้ 2) การทำประมงที่มีการใช้เครื่องมือจับปลาที่ผิดกฎหมายทำให้พันธุ์ปลาและจำนวนปลาลดลง 3) การที่คุณภาพน้ำต่ำ เนื่องจากการปล่อยน้ำเสียจากครัวเรือนหรือสถานที่ต่าง ๆ ลงสู่แหล่งน้ำ การใช้สารเคมีทางการเกษตร ทำให้ปริมาณออกซิเจนในน้ำไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและการแพร่ขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ (สหัชยา วิเศษ และคณะ, 2545, หน้า 57) ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงแสดงความเห็นไม่แน่ใจว่าเขื่อนกั้นตลิ่งกว้างพะเยามีผลทำให้จำนวนปลาในกว้างพะเยาน้อยลง และส่งผลทำให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพประมงลดลงหรือไม่ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้มีเพียงร้อยละ 1.1 (4 คน) ที่มีอาชีพการประมง ดังนั้นจึงอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลในส่วนนี้

4. ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตวิญญาณ

4.1 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตวิญญาณด้านบวก ประชาชนเห็นว่า กว้างพะเยาเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพะเยา จึงรู้สึกยินดีที่มีการพัฒนากว้างพะเยาให้สวยงามขึ้นเป็นที่เชิดหน้าชูตาคนพะเยา และรู้สึกภาคภูมิใจที่กว้างพะเยาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญขึ้น ซึ่งบุญลือ คะเชนทร์ชาติ (<http://www.seub.ksc.net/econews/feb-43/kt-090243-2.htm>, 20 เมษายน 2546) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินคุณค่าด้านสุนทรียภาพเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมบริเวณกว้างพะเยา กล่าวว่ากว้างพะเยามีคุณค่าทางสุนทรียภาพมากที่สุดในเรื่องของพื้นน้ำ รองลงมาคือลักษณะภูมิประเทศและมีสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของกว้างพะเยาหลายอย่าง คือมีเสียงธรรมชาติจากลม คลื่น อากาศเย็นสบาย สอดคล้องกับการศึกษาของบริษัททีมคอนซัลติ้งเอนจิเนียริ่งจำกัด (2541, หน้า 4,15) เรื่องการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการออกแบบเบื้องต้นการปรับปรุงหนองเส็งทราย จังหวัดพะเยา พบว่าการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งธรรมชาติที่สวยงามก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น นอกจากนี้จากการศึกษาของบริษัทแอสตีคอนคอร์ปอเรชั่นจำกัด (2542, หน้า 4,15) เรื่องการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นและศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนากว้างพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าประชาชนและผู้นำชุมชนต้องการให้กว้างพะเยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวโดยพัฒนาสภาพแวดล้อม

ให้ดีขึ้น ทั้งนี้ต้องไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการทำมาหากินของประชาชน และจากการศึกษาของเอื้ออิสรา หงส์หิรัญ (2544, หน้า 145) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการกว๊านพะเยาและพื้นที่โดยรอบ พบว่ากว๊านพะเยาเป็นความภาคภูมิใจของคนพะเยา และการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนียภาพของกว๊านพะเยาในปัจจุบันเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

4.2 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตวิญญาณด้านลบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจว่า การก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยาทำให้สูญเสียสภาพของวิถีชีวิตเดิมของกว๊านพะเยา และความสวยงามตามธรรมชาติบริเวณกว๊านพะเยาหรือไม่ แตกต่างจากการจัดเวทินำเสนอผลการศึกษาคู่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องที่เห็นว่า สภาพของกว๊านพะเยาหลังก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยา ทำให้สูญเสียสภาพของความเป็นธรรมชาติที่สวยงามและน่าประทับใจ ดังเช่นอดีต ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของเอื้ออิสรา หงส์หิรัญ (2544, หน้า 145) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการกว๊านพะเยาและพื้นที่โดยรอบ ที่พบว่าในอดีตประชาชนมองภาพลักษณ์ของกว๊านพะเยาเป็นลักษณะการพึ่งพาในด้านวิถีการดำรงชีวิต แต่ในปัจจุบันมองกว๊านพะเยาเป็นสถานที่ดึงดูดผู้คนมาเที่ยว เพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและชื่อเสียงของจังหวัดพะเยา และมองการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนียภาพของกว๊านพะเยาในปัจจุบันเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

และจากการที่กลุ่มตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่าการที่มีเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยาทำให้ขาดความสงบและความเป็นส่วนตัวของผู้ที่อยู่อาศัยใกล้เคียงบริเวณกว๊านพะเยา อาจเนื่องจากมีเพียงร้อยละ 13.1 ของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่บริเวณที่เป็นที่ตั้งของเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยา จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ควรมีการจัดระเบียบการจราจรบริเวณกว๊านพะเยา โดยเฉพาะในเวลายืนที่มีคนมาเที่ยวพักผ่อนจำนวนมาก
2. ควรจัดให้มีหน่วยรักษาความสะอาดบริเวณกว๊านพะเยา รวมถึงการณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและสร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด
3. ควรจัดให้มีหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการตรวจตรารักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยบริเวณกว๊านพะเยา เพื่อป้องกันอุบัติเหตุหรืออันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น
4. การดำเนินงาน โครงการและกิจกรรมในการพัฒนากว๊านพะเยา ควรที่จะมีการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพที่จะเกิดขึ้น และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษากครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาติดตามผลกระทบทางสุขภาพจากการก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยาในระยะยาว
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนกิจกรรม เพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยา
3. ควรมีการศึกษาผลกระทบด้านจิตวิญญาณในเชิงคุณภาพ และควรมีศึกษาในกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน
4. ควรที่จะมีการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจากการก่อสร้างเขื่อนกั้นตลิ่งกว๊านพะเยา ในประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รอบ ๆ บริเวณกว๊านพะเยาด้านทิศตะวันตกซึ่งไม่ใช่เป็นที่ตั้งของเขื่อน